

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.

Випуск 3 (80) 2014
Том 2

Миколаїв
2014

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

К.М. Думенко, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишнеvsька, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкач, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 2 від 28.10.2014 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗЕМЛЕРОБСЬКОЇ ГАЛУЗІ

УДК 631.452/.459:631.95

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ЗАГАЛЬНОЇ ДЕГРАДОВАНOSTІ ОРНИХ ЗЕМЕЛЬ

Н. В. Палапа, доктор сільськогосподарських наук

І. О. Сігалова, провідний фахівець

Інститут агроєкології і природокористування

О. В. Крикунова, кандидат сільськогосподарських наук

Л. М. Карпук, кандидат сільськогосподарських наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Проведено комплексну оцінку загальної деградованості орних земель Київської області за ступенем прояву та територіальним поширенням ґрунтових деградаційних процесів, що дає змогу обґрунтувати зміну пріоритетів у ряду традиційних і нових видів деградації ґрунтів зони Лісостепу, Полісся та перехідної міжзональної території.

Ключові слова: деградованість орних земель, екологічний стан, оціночні шкали.

Постановка проблеми. Ґрунтовий покрив України на 60% складається з чорноземів – унікальних за своєю будовою, властивостями і потенційною родючістю ґрунтів. Їм властивий глибокий гумусовий шар, добре виражена зерниста структура, майже ідеальна щільність будови, достатній і помірний запас поживних речовин. На жаль, такі зразкові об'єкти збереглися лише у цілих умовах. Виявилося, що найкращий у світі чорнозем дуже вразливий до антропогенного втручання і під дією антропогенних чинників може швидко деградувати.

Основними чинниками антропогенного впливу на ґрунти є порушення правил внесення і зберігання хімічних речовин, утворення промислових і побутових відходів, викиди забруднюючих речовин та радіонуклідів, надходження забруднених стічних вод тощо.

© Палапа Н. В., Сігалова І. О., Карпук Л. М., 2014

Інформація про екологічний стан ґрунтів України, яка міститься у Національній доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 р. [7] та Національній доповіді про стан родючості ґрунтів [8], показує, що в останні десятиріччя спостерігається різке зростання темпів деградації ґрунтів. За даними різних дослідників, площа деградованих і малородючих ґрунтів становить від 6,5 до 10 млн га.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлена проблема знаходиться у центрі уваги цілої низки вчених, серед яких: В. В. Медведєв, С. А. Балюк, Є. В. Скрильник, Д. О. Тимченко, М. М. Мірошніченко, Н. А. Макаренко, О. О. Ракоїд, А. Б. Дегусаров, Є. В. Ярмоленко. Інститут агроекології і природокористування та Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені Н. О. Соколовського є провідними установами, які щорічно висвітлюють результати своїх наукових досліджень по даній проблемі. Вирішення якої, крім наукового обґрунтування системи ґрунтоохоронних заходів, комплексна оцінка агроекологічного стану земель дасть змогу вирішувати низку інших важливих екологічних та виробничих питань, зокрема, вилучення з інтенсивного обробітку деградованих і малопродуктивних земель, подальше використання яких в інтенсивному землеробстві є економічно збитковим та екологічно небезпечним, їх трансформація в екологічностабілізуючі угіддя (ліси, пасовища, ґрунтозахисні, сівозміни тощо) та тимчасова консервація, визначення придатності земель для створення спеціалізованих сировинних зон з метою одержання високоякісної сировини, що придатна для виробництва продуктів дитячого та дієтичного харчування і багатьох інших.

Матеріали та методи досліджень. Необхідною умовою ефективного використання ґрунтових ресурсів, раціонального застосування агрохімікатів, одержання запланованої продуктивності сільськогосподарських культур є наявність моніторингової інформації щодо показників родючості та рівня техногенного забруднення ґрунтів [1]. Серед показників родючості чільне місце займають вміст у ґрунтах гумусу, азоту, фосфору, калію, та кислотність ґрунтового розчину.

Для визначення еколого-агрохімічного стану орних земель щорічно, а також раз на п'ять років узагальнюється інформація щодо вмісту в ґрунтах гумусу, основних поживних елементів (лужногідролізований азот, рухомий фосфор, обмінний калій), вмісту мікроелементів, кислотності ґрунтового розчину та рівня забрудненості ґрунтів важкими металами, радіонуклідами і залишками високотоксичних пестицидів, одержана в рамках проведення суцільного ґрунтового-агрохімічного моніторингу та паспортизації полів і земельних ділянок, здійснюваного обласними центрами «Держродючість». Аналіз нагромаджених багаторічних даних про родючість орних ґрунтів дає змогу виявити тенденції у перерозподілі площ обстежених земель між агрохімічними групами, розробити прогноз змін основних показників родючості, залежно від рівня застосування добрив та хімічних меліорантів, визначити інтенсивність прояву процесів окультурення чи агрохімічної деградації ґрунтів та запланувати перспективні потреби землеробства у агрохімічних засобах.

Запропонована методика оцінки загальної деградованості земельних угідь ґрунтується на оцінюванні проявів окремих деградаційних процесів за часткою середньо- та сильно деградованих ґрунтів у ґрунтовому контурі [3].

Дана методика є однією з перших спроб комплексно оцінити загальну деградованість орних земель будь-якої території.

Результати досліджень. Найповнішу інформацію про деградованість сільськогосподарських земель можна одержати, враховуючи ступінь прояву кожного деградаційного процесу та його територіальне поширення. На жаль, до цього часу при оцінці деградаційних процесів ці два показники одночасно майже не використовуються.

До оцінки деградованості орних земель Київської області включено такі види деградації: дегуміфікація, виснаження ґрунту на азот, фосфор, і калій, ерозія та дефляція, засолення і осолонцювання, підкислення, заболочення та перезволоження, забруднення радіонуклідами.

Інтенсивність дегуміфікації та виснаження на біогенні елементи визначали за показниками балансу гумусу, азоту,

фосфору і калію. При обґрунтуванні оціночної шкали процесів дегуміфікації та виснаження на біогенні елементи (табл. 1) керувались даними про сучасний стан екологічної рівноваги в балансі гумусу та поживних елементів у Лісостепу та Поліссі України, а також припущеннями Д.М.Прянішнікова про допустимість тимчасового дефіциту азоту і калію та необхідність підтримання позитивного балансу фосфору в ґрунті [5].

Оцінку інших видів деградації проводили з урахуванням ступеня прояву та територіального поширення деградаційного процесу за уніфікованою шкалою: територія, прояв деградаційного процесу, у ґрунтового покриві якої має локальне поширення (менше 10%) – 1 бал, помірне (10-25%) – 2, значне (25-50%) – 3, домінуюче (50-75%) – 4 і панівне поширення (понад 75%) – 5 балів.

Інтегральний показник деградованості ґрунтів (Д) визначали за формулою:

$$D = \frac{\sum_{i=1}^n B_i k_i}{\sum_{i=1}^n k_i}, \quad (1)$$

де $B_1 - B_n$ – вихідний бал певного деградаційного процесу;

$k_1 - k_n$ – коефіцієнт вагомості деградаційного процесу, що визначає його вплив на Д;

n – кількість деградаційних процесів.

Коефіцієнти вагомості для кожного деградаційного процесу визначали експертним шляхом з урахуванням їхнього впливу на режими і властивості ґрунту, а також на стан довкілля [6]. Величини коефіцієнтів вагомості діючих в області деградаційних процесів орних земель такі: ерозія та дефляція – 2,2; дегуміфікація – 2,1; підкислення – 1,8; перезволоження та заболочення – 1,4; засолення та осолонцювання – 1,1; виснаження на азот – 1,0; фосфор – 0,6; калій – 0,6; забруднення радіонуклідами – 0,8.

Оціночні шкали ґрунтових деградаційних процесів та інтегрального показника деградованості орних земель побудовані за С. Ю. Булигіним [2]. Верхню межу інтегрального показника розраховували за рекомендаціями американських

фахівців, згідно з якими вся земельна ділянка вважається сильноеродованою, якщо сильним ступенем деградації уражено більше третини її площі [4]. Аналогічний підхід застосовано для інтегральної оцінки деградованості орних земель.

Таблиця 1

Оціночні шкали для визначення деградованості орних земель

Бал	Стан порушення екологічної рівноваги в балансі, кг/га*				Середньо- і сильно-деградована рілля до обстеженої площі, %**	Інтегральна оцінка деградованості орних земель	
	гумусу	азоту	фосфору	калію		інтегральний показник (Д),	деградованість ґрунтового покриву
1	≥ 0	≥ 0	≥ 0	≥ 0	<10	<1,4	Низька
2	-1-200	-1-15	-1-10	-1-20	10-25	1,4-1,7	Помірна
3	-201-400	-16-30	-11-20	-21-40	25-50	1,8-2,1	Значна
4	-401-600	-31-45	-21-30	-41-60	50-75	2,2-2,5	Висока
5	< -600	< -45	< -30	< -60	>75	>2,5	Дуже висока

*Для процесів дегуміфікації та виснаження на поживні речовини.

**Для процесів водної і вітрової ерозії, підкислення, засолення та осолонцювання, перезволоження і заболочення, забруднення радіонуклідами.

Проведена оцінка екологічного стану орних земель Київської області за ступенем прояву та територіальним поширенням ґрунтових деградаційних процесів показала, що при сучасних умовах землекористування панівними видами деградації ґрунтів є дегуміфікація та виснаження орного шару на азот, фосфор і калій. Інтенсивність їх прояву характеризується великими щорічними втратами гумусу та поживних елементів, дефіцит яких з 90-х років постійно зростає. За нашою оцінкою, особливо інтенсивно збіднюються на гумус ґрунти районів Лівобережного Лісостепу (4,2 бала) та зони Полісся (4,0 бали). Найбільшими втратами поживних елементів характеризуються орні землі лісостепової частини області і, в першу чергу, правобережні райони, в яких виснаження на азот, фосфор і калій становить відповідно 4,2, 3,1 та 4,1 бала за п'ятибальною шкалою.

Найбільш шкодочинним, хоча й менш поширеним видом деградації є водна ерозія (табл. 2). Змиті ґрунти займають 11% площі орних земель. Особливе занепокоєння викликають масштаби та інтенсивність прояву водної ерозії чорноземів та близьких до них за родючістю ґрунтів Правобережного Лісостепу, де водно-ерозійними процесами уражено 125 тис. га, або 18,4% ріллі. Розвиток ерозії на цій території зумовлений як природно-кліматичними умовами, так і інтенсивним сільськогосподарським використанням ґрунтів, а також перенасиченням сівозмін просапними культурами, екологічно небезпечними системами землеустрою та землекористування. На Правобережжі Дніпра та в районах міжзональної перехідної території зосереджені також найбільші площі дефльованих і дефляційно небезпечних орних земель області. Оцінка ступеня еродованості та дефльованості ґрунтового покриву Лісостепової зони становить 1,3 бала, по області – 1,1 бала.

Процеси засолення та осолонцювання в області поширені майже на 42 тис. га ріллі, переважно в районах Лівобережного Лісостепу. Більшість цих ґрунтів малозасолені (містять до 0,2% солей), тому оцінка засоленості, як деградаційного процесу, що знижує родючість ґрунтів, не перевищує одного балу для всіх природно-сільськогосподарських зон області.

Великої шкоди ґрунтам завдає підкислення, яке погіршує еколого-агрохімічний стан ґрунту та знижує рівень ефективної родючості. За багаторічними даними ґрунтового-агрохімічного моніторингу, загальна площа кислих ґрунтів у Київській області за останні 30 років збільшилася від 249 до 466 тис. га, тобто майже вдвічі. Інтенсивніше процес підкислення сільськогосподарських земель відбувався в Лісостеповій зоні, де навіть незначне підвищення ступеня кислотності сприяє зниженню врожайності культур, чутливих до підкислення ґрунтового розчину. Нині серед кислих ґрунтів Лісостепу переважають слабокислі та близькі до нейтральних ґрунтового відміни, тому зональна оцінка за часткою середньо- і сильнокислих ґрунтів у ґрунтовому покриві становить 1,1 бала. Землі Полісся та районів міжзональної території, у складі яких питома вага середньо- та сильнокислих ґрунтів становить 15% і більше, оцінюються у 2,0 бали.

**Деградованість орних земель Київської області
(станом на 01.01.2014 р.)**

Район, зона	Площа, ріллі, тис. га	Деградовані землі, тис. га							
		всього	до площі ріллі, %	у тому числі					
				еродовані*	дефльовані	засолені та солонцюваті**	кислі*	перезволожені та заболочені**	Забруднені Cs 137***
Білоцерківський	91,69	6,55	7,14	2,01	1,04	-	0,2	0,73	2,57
Богуславський	42,00	7,31	17,40	5,93	0,49	-	0,4	0,42	0,07
Васильківський	76,23	13,52	17,74	3,94	3,52	0,12	3,2	1,69	1,05
Володарський	48,65	5,00	10,28	1,89	0,25	-	2,5	0,36	-
Кагарлицький	66,42	4,65	7,00	2,32	1,72	0,23	0,2	0,03	0,15
Миронівський	61,92	8,50	13,72	4,61	3,23	-	0,2	0,46	-
Обухівський	37,11	7,32	19,71	3,33	2,98	-	0,7	0,20	0,10
Рокитнянський	41,61	2,85	6,85	0,86	0,54	0,07	0,2	0,13	1,06
Сквиірський	74,17	6,08	8,19	3,03	0,60	-	1,7	0,58	0,16
Ставищенський	51,31	4,61	8,99	2,66	0,03	-	0,3	1,62	-
Таращанський	50,79	5,83	11,49	4,68	0,25	-	0,4	0,37	0,14
Тетіївський	53,17	3,78	7,11	3,28	0,05	-	0,3	0,14	-
Фастівський	51,32	8,80	17,15	2,07	1,76	-	3,6	1,36	-
Баришівський	61,58	17,21	27,95	0,03	0,00	9,16	1,9	6,12	-
Бориспільський	72,00	14,84	20,61	0,00	0,00	4,65	2,9	7,28	-
Згурівський	55,11	11,92	21,64	0,17	0,17	8,42	1,4	1,76	-
П.-Хмельницький	80,34	14,19	17,66	0,58	0,83	8,22	3,0	1,56	-
Яготинський	53,72	11,83	22,02	0,38	0,14	9,88	0,1	1,33	-
Лісостеп	1069,13	154,78	14,48	41,78	17,60	40,75	23,2	26,15	5,30
Броварський	58,17	10,66	18,33	-	0,00	0,94	2,3	7,42	-
К.-Святошинський	34,28	7,54	21,99	1,04	0,47	0,19	3,5	2,34	-
Макарівський	63,00	18,48	29,33	0,13	0,05	-	10,1	8,19	-
Перехідна територія	155,45	36,68	23,59	1,17	0,52	1,13	15,9	17,95	-
Бородянський	29,42	5,23	17,78	0,02	0,02	-	3,5	1,69	-
Вишгородський	25,80	5,46	21,18	0,08	0,00	-	2,7	2,10	0,58
Іванківський	52,56	20,68	39,35	-	0,00	-	1,8	12,80	6,08
Поліський	23,33	20,11	86,20	-	0,00	-	1,3	2,66	16,15
Полісся	131,10	51,49	39,27	0,10	0,02	-	9,3	19,26	22,81
Загалом області	1355,68	242,94	17,92	43,06	18,14	41,88	48,4	63,35	28,11

*враховано лише середній та сильний ступінь деградації

**враховано слабкий, середній та сильний ступінь деградації

***враховано землі зі щільністю забруднення цезієм-137 понад 5 Кі/км²

Майже 35 тис. га, або 2,8% орних земель знаходяться у стані перезволоження, 28 тис. га (2,3%) – заболочені, що свідчить про незначне поширення цих деградаційних процесів на території області. Вони домінують у північних та центральних районах, де частка перезволоженої, середньо- і сильнозаболоченої ріллі сягає відповідно 12,1 та 16,9% (1,7 та 2,0 бали). У Лісостеповій зоні за винятком Баришівського та Бориспільського районів, процеси перезволоження та заболочення орних земель не перевищують 3%-й рубіж територіального поширення (1,1 бала).

У зв'язку з екологічною катастрофою, що сталася на Чорнобильській АЕС у 1986 р., пріоритетним видом забруднення сільськогосподарських земель Київщини є забруднення радіонуклідами. Площі орних земельних угідь із щільністю забруднення Cs137 понад 1 Кі/км² і Sr90 понад 0,2 Кі/км² становлять відповідно 15,8 та 3,3% загальнообласної їх площі орних земель. Пересічно по області оцінка забрудненості ріллі радіонуклідами цезію склала 2,3, стронцію – 1,4 бала.

Проведення інтегральної оцінки екологічного стану орних земель за ознаками територіального поширення та інтенсивності прояву деградаційних процесів дало змогу порівняти загальну деградованість ріллі Київської області на районному та зональному рівнях. У найгіршому екологічному стані знаходяться землі Поліської зони (Д=2,3 бала), де три райони з чотирьох характеризуються високою деградованістю ґрунтового покриву. Напружений екологічний стан мають орні землі лісостепової частини області (Д=2,1 бала), більша частина яких характеризується значною, а шість районів – високою деградованістю. Дещо у кращому стані знаходяться орні угіддя міжзональної території (Д=1,9 бала), а ґрунтовий покрив Києво-Святошинського району оцінюється як найменш деградований.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, результати оцінки екологічного стану орних угідь Київської області за проявом деградаційних процесів дали змогу обґрунтувати зміну пріоритетів у ряду традиційних і нових видів деградації для її природно-сільськогосподарських зон.

Для зони Полісся найбільш значними виявилися процеси дегуміфікації, виснаження на калій, забруднення радіонуклідами, підкислення та перезволоження. На території Лісо-степової зони значних масштабів набули: виснаження ґрунту на поживні елементи, дегуміфікація, ерозія та дефляція, забруднення Cs137, підкислення та засолення. На орних землях перехідної міжзональної території найбільше лімітують родючість ґрунтів процеси дегуміфікації, виснаження на основні поживні елементи, підкислення та перезволоження. Оцінка масштабів прояву деградаційних процесів вказує на необхідність проведення негайних природоохоронних заходів щодо збереження та відтворення родючості ґрунтів і поліпшення екологічної ситуації в області. Подальші дослідження в цьому напрямку будуть спрямовані на врахування не тільки середнього та сильного, а й слабого ступеня прояву ґрунтових деградаційних процесів, що дасть змогу точніше оцінити екологічних стан орних земель з метою його контролю і прийняття відповідних управлінських рішень щодо призупинення та запобігання розвитку ґрунтових деградаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Агроекологічний стан орних земель Київщини: комплексна оцінка та заходи щодо його поліпшення (Методичні рекомендації) / За ред. академіка УААН О. І. Фурдичка. — К., 2005. — 54 с.
2. Булигін С. Ю. Оцінка географічного середовища та оптимізація землекористування. / Булигін С. Ю., Думін Ю. В., Куценко М. В. — Харків : ТОВ «Світло зі Сходу», 2002. — 168 с.
3. Панкова Е. И. Деградационные почвенные процессы на сельскохозяйственных землях России / Панкова Е. И., Новикова А. Ф. // Почвоведение. — 2002. — № 3. — С. 366—379.
4. Получение дохода благодаря охране и рациональному использованию почв путем планирования / Министерство сельского хозяйства США. — Изд-во Службы охраны и рационального использования почв. — 1998. — 292 с.
5. Прянишников Д. М. Вынос питательных веществ из почвы урожаем и возмещение его при помощи удобрений / Избр. соч. Т. 1. : Агрехимия. — М. : Колос, 1965. — С. 234—249.
6. Экологическая оптимизация агроландшафта. — М. : Наука, 1987. — 240 с.
7. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. — К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2011. — 254 с.
8. Національна доповідь про стан родючості ґрунтів України. — К. : ТОВ «ВИК-ПРИНТ», 2010. — 111 с.

Н. В. Палапа, И. А. Сигалова, Е. В. Крикунова, Л. М. Карпук. **Комплексная оценка общей деградации пахотных земель.**

Представлена методика комплексной оценки общей деградации пахотных земель любой территории, позволяющая обосновать необходимость проведения природоохранных мероприятий по сохранению и восстановлению плодородия почв и улучшения общего экологического состояния территорий.

N. Palapa, I. Sigalova, O. Krykunova, L. Karpuk. **Complex assessment of the overall degradation of arable lands.**

Methodology of complex estimation of general degradation of any territory croplands that allows to ground the necessity of realization of nature protection events on maintenance and renewal of soils fertility and general ecological state of territories improvement are presented in the article.

ЗМІСТ

Обліково-аналітичне, фінансово-кредитне та інформаційне забезпечення розвитку аграрного сектора економіки України	5
О. Ю. Єрмаков. Методологія економічного дослідження аграрних проблем.....	3
В. В. Липчук, Б. І. Шувар. Оцінка інноваційності розвитку сільського господарства.....	13
О. М. Крамаренко. Вплив інфляції на результати роботи банківської системи України.....	22
І. В. Мельниченко. Загиблі посіви в контексті інформаційного забезпечення виробничого менеджменту.....	29
Є. М. Руденко. Удосконалення механізму управління податковими платежами сільськогосподарських підприємств.....	35
Bozena Kaczmarek. Innovation risk in agricultural production.....	44
С. В. Сендецька. Основні тенденції розвитку ринку маркетингових комунікацій України.....	53
Н. В. Войтович. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку аграрної сфери економіки України	59
І. В. Ксьонжик. Формування концепції інфраструктурного забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій України	67
А. Ю. Корабахіна. Особливості застосування АВС-аналізу у процесі формування товарного асортименту сільськогосподарської продукції	75
О. Г. Обмок. Облік результатів рейтингової оцінки діяльності науково-педагогічних працівників	83
А. Л. Коляда. Аналітичний інструментарій ідентифікування латентних чинників ефективного управління підприємствами.....	91
Соціально-економічні напрями підвищення привабливості та конкурентоспроможності аграрного сектора	101

Б. В. Погріщук. Формування наукового середовища як основи розвитку інноваційної економіки.....	101
В. І. Мельник, Г. Б. Погріщук. Організаційно-економічний механізм відтворення в агропромисловому комплексі на засадах екологічної безпеки	111
І. А. Ажаман. Розвиток екологічного аудиту в сільському будівництві.....	119
Н. А. Грецька. Особливості державного регулювання розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні	126

Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності землеробської галузі..... 134

Н. В. Палапа, І. О. Сігалова, О. В. Крикунова, Л. М. Карпук. Комплексна оцінка загальної деградованості орних земель.....	134
С. М. Ковтун-Водяницька, В. В. Тарасова, Є. Ю. Полукарова, С. С. Древова. Малопоширені інтродуценти роду <i>pereta</i> l. Як нове джерело для вітчизняної виноробної галузі	144
Н. В. Поляшенко. Характеристика гумусового стану схилових чорноземних ґрунтів степу України.....	151

Актуальні питання сучасних технологій виробництва і переробки тваринницької сировини та її стандартизації 158

В. С. Топіха, В. Я. Лихач, С. В. Кіш. Результати племінної роботи з внутрішньопорідним типом свиней породи дюрок української селекції «степовий» в умовах ПАТ «Племзавод «Степной» Запорізької області	158
Т. В. Підпала, О. С. Марикіна. Вплив жуйних процесів на молочну продуктивність корів різних порід.....	166
Л. С. Патрєва. Вплив калібрування яєць качок кросу «Темп» на їх інкубаційні якості.....	173

В. А. Кириченко, Є. В. Баркар, С. П. Кот. Зв'язок молекулярно-генетичних маркерів з показниками живої маси ягнят при народженні	178
А. А. Рукавиця, С. І. Луговий. Аналіз результатів використання селекційних (оціночних) індексів як критеріїв відбору племінних свиноматок.....	182
Г. А. Данильчук, О. О. Кравченко, М. Г. Савчук. Вплив режиму годівлі на ефективність вирощування цьоголіток.....	189
П. О. Шебанін. Ефективне використання генофонду свиней в умовах ТОВ «Таврійські свині»	195
Роль аграрних вищих навчальних закладів у формуванні культури майбутніх фахівців	203
Р. Б. Кухар, Н. Р. Мотько, І. Р. Дудик, О. П. Токарчук. Інформатизація освіти – необхідна умова при формуванні інформаційного суспільства	203

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM. обов'язково подається: рецензія доктора наук; квитанція про оплату, відомості про автора.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище), файл з розширеною англійською анотацією та, при необхідності, файли з рисунками, графіками тощо.

Обсяг статті – до 8 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 11 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад, «Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...»).

Розширена англійська анотація повинна містити 250-300 слів, об'єднаних у логічні речення (що еквівалентно одній сторінці А4 формату, 14 шрифту, 1,0 інтервалу).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити

після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад: [1, с. 5; 4, с. 8]). Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. — К., 2000. — С. 54) (ГОСТ 7.1-84).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Створити рисунок», а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення. У разі використання інших програм для створення рисунків надавати редакції на кожний рисунок окремий файл фотмату TIFF (незжатий – uncompressed) або формату JPG (найкращої якості – best quality).

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word за допомогою функції «Додати таблицю». Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифту TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Автори мають дотримуватися правильної галузевої термінології (див. держстандарти).

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тесті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації, повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

**Редакційна колегія залишає
за собою право на редакційні виправлення.**

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК XXX.XX

Назва статті

*Л. С. Прокопенко, кандидат біологічних наук, доцент
Л. П. Чернолата, кандидат сільськогосподарських наук
Інститут кормів УААН*

Текст анотації українською мовою

Ключові слова: 4-7 ключових слів або словосполучень

Название статьи

*Л. С. Прокопенко
Л. П. Чернолата*

Текст аннотации російською мовою

Name of the article

*L. Prokopenko
L. Chornolata*

Text of annotation англійською мовою

* Текст статті *

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. І. Назва роботи / І. І. Іваненко — К. : Вища школа, 1999. — 111 с.
2. Бобров М. І. Назва статті / М. І. Бобров // Назва журналу. — 1999. — № 6. — С. 23—25.

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 3(80), том 2 – 2014

Технічний редактор: *О. М. Кушнарьова.*
Перекладач-коректор: *О. В. Неліна.*
Комп'ютерна верстка: *Ю. В. Антонович.*

Підписано до друку 28.10.2014. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,4.
Тираж 300 прим. Зам. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.